

„Internet to nie zabawa tylko poważna sprawa.” – zespół badaczy akademickich prezentuje wyniki przygotowanego z inicjatywy iPlusa raportu „Mobilny internet 50+” na temat użytkowania internetu mobilnego przez osoby powyżej 50. roku życia.

Informacje o badaniu i iPlus Think Tank: Projekt Mobilność

Badanie „Mobilny internet 50+” przeprowadzono z inicjatywy iPlusa w ramach projektu iPlus Think Tank: Projekt Mobilność, poświęconego społecznym, technologicznym, psychologicznym i ekonomicznym przemianom zachodzącym pod wpływem korzystania z technologii mobilnych, w szczególności internetu mobilnego. Projekt Mobilność został zainicjowany przez iPlusa w 2009 roku i obejmuje szeroko zakrojone badania użytkowników internetu mobilnego (badania „Mobilność 2010 – raport o wpływie internetu mobilnego na jakość życia Polaków” oraz „Internet w życiu studenta”) i programy aktywizacji poszczególnych grup społecznych (m.in. zorganizowana z portalem eDziecko.pl akcja „Mobilna Mama”, zachęcająca młode mamy do podejmowania nowych wyzwań, w których pomocny jest mobilny dostęp do Sieci). W ramach projektu inicjowana jest również dyskusja społeczna, m.in. w serwisach internetowych – na blogu mobilnyinternet.blox.pl, na facebook.com/mobilnyinternet czy w telewizji internetowej Lookr.tv.

Badanie „Mobilny internet 50+ – nowe media w rękach starszych użytkowników” przygotował i zrealizował zespół badaczy z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego i Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. Szefową projektu jest Łucja Krzyżanowska z Instytutu Socjologii UW, opiekę ekspercką nad badaniem objęli Mateusz Halawa (Instytut Studiów Społecznych UW) oraz dr Mirosław Filiciak (Centrum Badań nad Kulturą Popularną, SWPS). Badanie ma charakter jakościowy i ma za zadanie wskazać możliwe obecne i przyszłe wykorzystanie nowych mediów przez osoby powyżej 50. roku życia. Celem badania jest również włączenie się do dyskursu publicznego na temat ludzi w wieku 50+ i użytkowania sieci. W raporcie skupiono się na użytkownikach i korzyściach płynących z korzystania z nowych technologii przez osoby 50+, a nie na podkreśleniu cyfrowego wykluczenia tej grupy wiekowej.

Badanie zrealizowano na przełomie sierpnia i września 2010 roku w formie pogłębionych wywiadów z elementami obserwacji etnograficznej oraz wtórnej analizy danych źródłowych (desk research). Wywiady przeprowadzono z 12 osobami w wieku 50-60 lat. Wszyscy badani musieli korzystać z internetu mobilnego kilka razy w tygodniu, musieli także posiadać pasję (hobby), której poświęcali kilka godzin tygodniowo. Ze względu na wielkość i dobór próby opisane przypadki nie stanowią podstawy do generalizacji i zestawień liczbowych.

Wyniki badania – wybrane fragmenty

1. Internet mobilny jako sposób na niestarczenie się

W raporcie „zebrano historie aktywnych, dojrzałych ludzi, którzy większą część swojego życia spędzili w przekonaniu, że najważniejsza jest praca i dobro innych – rodziny, dzieci. Teraz te osoby mają szansę na zrobienie czegoś dla siebie - czasem poszerzając swoją wiedzę, czasem z pewnym zawstydzeniem oddając się wreszcie swoim pasjom” – pisze we wstępie do badania Mirosław Filiciak.

Nowe technologie dla osób powyżej 50. roku życia to przede wszystkim szansa na niestarczenie się. Przynależność do cyfrowego świata pozwala dotrzymać kroku współczesności. Sprawnym technologicznie 50-ciolatkom dana jest większa kontrola nad życiem i nad tym, kim są, co robią.

Badani starsi użytkownicy internetu są entuzjastyczni wobec możliwości, których dostarcza im technologia, a które młodsze pokolenia są częściej skłonne traktować jako naturalne i oczywiste. Chcą poznać i dogłębnie zrozumieć technologie. Gotowi są poświęcić im więcej uwagi i czasu. Są jednak równocześnie bardziej ostrożni wobec technologii. Zachowują wobec nich pewien dystans, w przestrzeni fizycznej, jak i przestrzeni emocjonalnej.

Przejawy dystansu to między innymi:

ograniczona mobilność

Zdecydowana większość badanych rozmówców ma w domu jedno, względnie dwa miejsca, w których korzystają z komputera. Podczas gdy w rękach osób nastoletnich laptop staje się wszędobylskim „zwierzakiem” domowym, który ląduje to na podłodze, to znów na kolanach, niewielu z poznanych w czasie badania użytkowników senioralnych zdarzyło się choćby raz zasiąść z laptopem w fotelu czy na kanapie.

Można więc powiedzieć, że starsi użytkownicy nie doświadczają w pełni „mobilności” a jedynie

„wielo-stacjonarności”, która oznacza, że jest kilka miejsc (dom oraz praca lub działka), w których używa się laptopa. samotność w korzystaniu z zasobów sieciowych i lęk przed odsłonięciem

Wśród przebadanych starszych użytkowników uderzała silna „osobność” praktyk powiązanych z technologiami.

Podczas gdy u młodych pasje są więziotwórcze, starsi badani zazwyczaj oddawali się swoim pasjom w samotności. Nie mieli potrzeby, a czasem odwagi, żeby się nimi dzielić.

To, że korzystanie z internetu jest praktyką samotniczą, związane jest także z przekonaniem, że każde odsłonięcie jest zagrażające. Starsi chcą mieć poczucie prywatności, w sieci szukają więc albo anonimowych miejsc o charakterze czysto publicznym, gdzie są biernymi widzami, albo własnego, prywatnego zakątka sieciowego. Skala sieci przytłacza ich, podobnie, jak jej otwartość. Wyraźne granice między tym, co prywatne, a publiczne definiują ich sposoby zachowań w internecie. Jakkolwiek rozumieją, że młodsze pokolenia mają inne podejście, to sami nie zamierzają dostosowywać własnego rozumienia prywatności do standardów promowanych przez sieć.

Dla młodszych użytkowników bardzo ważna jest towarzyska sfera semi-publiczna, a rozległe relacje towarzyskie dzięki różnym cyfrowym usługom i serwisom uzyskują wyraziste medialne reprezentacje. Tymczasem dla starszych osób głównym środowiskiem funkcjonowania jest życie rodzinne oraz wąska grupa towarzyska.

2. Komputer obok telewizora

Terenowe obserwacje sugerują zmieniającą się rolę telewizji nie tylko wśród młodszych, ale i wśród starszych. W domach rozmówców serwisy telewizyjne i gazety były wypierane przez portale informacyjne. Badani użytkownicy chętnie korzystali z portali informacyjnych, samodzielnie porównując kilka źródeł informacji (np. 2-3 portale). Badani byli również żywo zainteresowani komentarzami innych internautów - w poczuciu badanych rozmówców, dyskusje w miejscach takich jak Onet, Gazeta czy Interia stają się ważnym zwierciadłem naszego społeczeństwa.

3. Powody korzystania z internetu mobilnego:

Aktywność sieciowa starszych użytkowników powiązana jest przede wszystkim z pracą i wyszukiwaniem informacji.

Wśród powodów korzystania z mobilnego dostępu do sieci, pojawiały się:

posiadanie internetu na własność, wyrwanie się spod dominacji dzieci (model: internet stacjonarny dla dzieci, mobilny – dla rodziców, wynika to m.in. z potrzeby samodzielnego przeglądania zasobów sieciowych, nie spychania „na drugie miejsce”)

uwolnienie się od biurka w pracy (możliwość pracy poza domem, zabrania laptopa ze sobą na działkę, pracy w niestandardowych godzinach)

usprawnienie życia zawodowego (możliwość wykonywania pracy na bieżąco, np. bez konieczności zabierania jej do domu)

rozrywka (przeważnie jednak przyoblekana w inne potrzeby, np. dostęp do informacji, potrzeba komfortu, dostęp do okazji handlowych)

możliwość zabrania internetu „w gości” (możliwość współużytkowania internetu ze znajomymi i rodziną)

4. Internetowe hobby

Młodzi, jak pokazały badania „Młodzi i media” (2009), chwalą się swoimi pasjami nazywanymi „zajawkami”. W przypadku pięćdziesięciolatków jest inaczej: starsi są w swoich hobby bardziej metodyczni i systematyczni a ich zainteresowania nierzadko są pochowane, głęboko ukryte. Internet nierzadko okazuje się ważnym sojusznikiem w uprawianiu i pogłębianiu hobby. W badaniu przytoczone zostały przykłady internetowych hobby, takich jak haft krzyżykowy, wypieki, kibicowanie drużynie piłkarskiej, kultura, antyki, labradory, myślistwo, podróże czy komputery. Badani są gorliwymi użytkownikami internetu, ale nie czują się pełnoprawnymi obywatelami sieci – nie jest to też ich

ambicją, nie uważają, że są odpowiednimi osobami do publikowania własnych treści. Czują również, że internet powinien służyć do „poważnych celów”, takich jak zdobywanie wiedzy, a nie rozrywka.

5. Inne kompetencje i potrzeby

Starsi użytkownicy oceniani są przez pryzmat młodych. To, co i w jaki sposób robią w internecie, porównywane jest do tego, co i jak robią młodzi. Nierzadko porównania te wypadają na niekorzyść seniorów. W efekcie dyskurs o starszych internautach zdominowany jest przez mówienie o problemach, ograniczonych kompetencjach, braku umiejętności.

Ten rodzaj „cyfrowego usztywnienia” nie znajduje odzwierciedlenia w typowych badaniach technologicznych kompetencji. Badani użytkownicy za każdym razem osiągalni zamierzony cel: wysyłali maile z załącznikami, korzystali z wyszukiwarki, dodawali zdjęcia do internetowej galerii, etc., jednak to wszystko robili w dużo wolniejszym rytmie niż można by oczekiwać, nierzadko popełniając po drodze pomyłki, które częściej były wynikiem niezręczności, niż niewiedzy.

Warto jednak dodać, że niektórzy dzisiejsi pięćdziesięciolatkowie, uważani powszechnie za posiadających niskie kompetencje związane z nowoczesnymi technologiami jeszcze kilka lat temu zaliczali się do grona early adopters. Byli pionierami wprowadzającymi i wykorzystującymi najnowsze rozwiązania, z których teraz powszechnie korzystają głównie młodzi użytkownicy.

Dalsze kroki

Dla Plusa istotne jest, by badanie stanowiło wstęp do tworzenia programów społecznych aktywizujących osoby powyżej 50. roku życia do samodzielnego korzystania z internetu mobilnego. Mirosław Filiciak i Mateusz Halawa w komentarzach do raportu podkreślają, że „opisywane w raporcie praktyki starszych internautów współlistnieją ze zdecydowanie bardziej nagłośnionymi praktykami młodych”. Dlatego zdaniem Mateusza Halawy, by zapobiec wykluczeniu cyfrowemu w starszych grupach wiekowych „ważne jest wsłuchanie się w głos starszych i wspomaganie w dalszym korzystaniu z nowych mediów, ale na ich zasadach, z uwzględnieniem ich potrzeb”.

Pełny raport „Mobilny internet 50+” dostępny jest bezpłatnie do pobrania na stronie projektmobilnosc.pl.

iplus